Länsstyrelsen
Örebro län

Beslut

Datum
2024-11-28

Diarienummer
511-8024-2021

Enligt sändlista

Beslut om bildande av naturreservatet Yttre Munkhyttan i Lindesbergs kommun samt beslut om föreskrifter m.m.

Bildande av naturreservat

Med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808) förklarar Länsstyrelsen ett område av fastigheten Västantorp 1:15 i Lindesbergs kommun som naturreservat. Reservatet har den avgränsning som framgår av kartan i detta beslut och som slutligen märks ut i fält.

Naturreservatets namn ska vara Yttre Munkhyttan.

Syftet med naturreservatet

Syftet är att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer, skydda, återställa eller nyskapa livsmiljöer för skyddsvärda arter samt att tillgodose behovet av områden för friluftsliv.

Områdets livsmiljöer för asknätfjäril, väddnätfjäril och sotnätfjäril, samt dess naturskog, vattendrag och våtmarker med dessas biologiska mångfald ska bevaras och utvecklas. Områdets hydrologi ska bevaras och vid behov återställas.

Det ska ske genom att öppna och halvöppna, solbelysta och vindskyddade ytor med fjärilarnas värdväxter skapas och upprätthålls. Öppna ytor ska till stor del vara förbundna med korridorer för att underlätta fjärilarnas nyttjande av hela området. De mindre naturskogsbestånd som finns i området med dess flora och fauna utvecklas fritt genom intern dynamik och andra naturliga processer.

Nyskapande åtgärder i form av naturvårdande avverkning ska utföras för att skapa solbelysta ytor, spridningskorridorer samt lövrika brynmiljöer, liksom åtgärder för att gynna krävande fjärilsarters värdväxter som ask, olvon, ängsvädd och flädervänderot samt andra kända födoväxter för övervintrande fjärilslarver som till exempel skogstry, sälg, blåbärsris och kovaller.

Återkommande röjning kommer att göras för att bibehålla solbelysta ytor och lövrika brynmiljöer.

Slåtter, stängsling och extensiv betesdrift kan under vissa perioder komma i fråga som åtgärder för återställning och löpande skötsel i delar av området.

Åtgärder för återställande av den naturgivna hydrologin och vegetationen i våtmarker och bäckar kan komma att vidtas.

Åtgärder för att skapa återmeandring i vattendrag kan komma att vidtas.

Avveckling av planterad gran kan komma i fråga.

Åtgärder kan komma att vidtas för att eliminera förekomsten av främmande träd och buskar och invasiva växt- eller djurarter.

Borttagande av konkurrerande eller inväxande träd i anslutning till särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper kan komma i fråga.

Föreskrifter för naturreservatet

För att tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998: 1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm, att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

A. Föreskrifter enligt 7 kap. 5 § andra stycket miljöbalken om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden

Det är förbjudet att

1. utföra något slag av skogsavverkning eller skogsvårdsåtgärd såväl som att fälla enstaka träd eller buskar, samt att samla ihop, föra bort eller upparbeta döda stående eller liggande träd eller delar av träd,
2. så eller plantera träd,
3. borra, gräva, spränga, schakta, markbereda eller utföra annan mekanisk bearbetning av mark, block eller berg, eller bedriva täkt av något slag, utfylla, tippa, eller anordna upplag,
4. dika, rensa dike, kulvertera dike, dämma eller utföra annan åtgärd som påverkar områdets naturgivna hydrologiska förhållanden,
5. anlägga väg, stig, led eller uppställningsplats för fordon,
6. framföra motordrivet fordon annat än på bilvägar,
7. uppföra eller upplåta mark för byggnad eller annan anläggning,
8. utöka befintlig byggnad eller anläggning,
9. uppföra mast eller vindkraftverk,
10. dra fram ledning i mark, vatten eller luft, eller gräva ned befintlig luftledning,
11. kalka mark, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel eller gödselmedel,
12. plantera in eller sätta ut växter, djur eller andra organismer,
13. uppföra jakttorn, röja siktgator för jakt eller stödutfodra vilt,

14. utan Länsstyrelsens tillstånd kalka vatten.

B. Föreskrifter enligt 7 kap. 6 § miljöbalken om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas tåla.

1. Utmärkning och underhåll av naturreservatets gränser enligt Naturvårdsverkets anvisningar
2. Anläggande och underhåll av parkeringsplatser enligt beslutskarta.
3. Uppsättning och underhåll av informationstavlor vid platser som markeras på beslutskarta.
4. Anläggande och underhåll av markerad stig samt rastplats enligt beslutskarta.
5. Avverkning eller på annat sätt borttagande av främmande träd och buskar såsom contortatall, lärkträd, ädelgran m.m. samt eliminering av främmande och/eller invasiva arter som t.ex. blomsterlupin, kanadensiskt gullris och druvfläder.
6. Avveckling av planterade unggranar.
7. Igenläggning av diken och andra åtgärder för hydrologisk återställning.
8. Avverkning, fällning eller ringbarkning av träd i områden som anges på beslutskartan.
9. Återkommande röjning och slåtter.
10. Stängsling för periodvis betesdrift.
11. Sådd eller plantering av t.ex. ask, olvon, ängsvädd och fläder vänderot.
12. Småskalig markstörning för att gynna ängsvädd.
13. Åtgärder för att motverka skador på fjärilarnas värdväxter, exempelvis utplacering av fårull eller stängsling.
14. Avverkning av konkurrerande träd i anslutning till vissa särskilt värdefulla trädindivider eller trädgrupper.
15. Undersökning och dokumentation av djur-, växt- och svamparter samt mark- och vattenförhållanden.

C. Föreskrifter enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998: 1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm om rätten att färdas och vistas och om ordningen i övrigt i naturreservatet

Det är förbjudet att

1. borra, hacka, spränga, gräva, rista, måla eller på annat sätt skada berg, jordytan, sten eller block, eller att flytta eller bortföra sten eller block,
2. framföra motordrivet fordon annat än på bilvägar,
3. fälla, bortföra eller på annat sätt skada levande eller döda, stående eller omkullfallna träd och buskar,
4. skada vegetationen t ex genom att plocka eller gräva upp växter såsom ris, gräs, örter, mossor eller lavar och svampar,
5. störa djurlivet på annat sätt än vad som normalt förekommer vid bedrivande av jakt,
6. utan Länsstyrelsens tillstånd samla in växter, djur, lavar eller svampar,
7. utan Länsstyrelsens tillstånd sätta upp permanent tavla, skylt, affisch, eller därmed jämförlig anordning eller att snitsla spår,
8. utan Länsstyrelsens tillstånd använda området för organiserad tävling eller övning, lägerverksamhet eller liknande,
9. utan Länsstyrelsens tillstånd utföra vetenskapliga undersökningar eller bedriva miljöövervakning som innebär markering, insamling, fångst eller annan påverkan på naturmiljön.

Ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken träder i kraft den 28 november 2024.

Enligt 7 kap. 30 § miljöbalken gäller ordningsföreskrifterna omedelbart även om de överklagas.

Undantag från föreskrifterna enligt 7 kap. 5 och 30 §§ miljöbalken

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder för

a) förvaltaren av naturreservatet att utföra de åtgärder som krävs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår ovan av föreskrifterna enligt 7 kap. 6 § miljöbalken,

b) förvaltaren av naturreservatet att i uppföljningssyfte utföra inventeringsverksamhet, nödvändig insamling av bestämningsmaterial samt annan dokumentation av växt- och djurliv, luft-, mark- och vattenförhållanden,

c) förvaltaren att använda de fordon och maskiner som behövs för skötseln av naturreservatet,

d) förvaltaren att anlägga tillfälliga virkesupplag och virkestransportvägar i samband med naturvårdande avverkning,

e) jakträttshavaren att hämta fälld älg, hjort, björn eller vildsvin med fordon som inte ger långsiktigt bestående skador på mark eller vegetation,

f) jakträttshavaren att underhålla befintliga jakttorn samt siktgator för jakt genom försiktig röjning,

g) jakträttshavaren att sätta upp snitslar fram till jaktpass,

h) framförande av motorfordon av tjänstemän i sjukvårds-, polis- eller räddningsärende (insatsen ska omgående anmälas till Länsstyrelsen),

i) framförande av snöskoter för utförande av inventering mm inom ramen för Länsstyrelsens rovdjursförvaltning,

j) bär-, matsvamp- och blomplockning för eget behov, dock ej fridlysta eller rödlistade arter,

k) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintlig väg omfattande hela vägområdet, med tillhörande anläggningar i direkt anslutning till vägområdet i enlighet med nyttjanderätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande,

l) rättighetshavare att utföra normalt underhåll av befintlig mark- eller luftledning i enlighet med ledningsrätt som är gällande vid detta besluts ikraftträdande,

m) kalkning med syftet att åstadkomma biologisk återställning av sjöar och vattendrag.

Fastställande av skötselplan

I enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken mm beslutar Länsstyrelsen att fastställa den skötselplan för naturreservatet som framgår av bilaga 1.

Skälen för beslutet

Bildande av naturreservatet Yttre Munkhyttan har goda förutsättningar att förstärka skyddet för de naturvärden som finns i det kommunala naturreservatet tillika Natura 2000-området Munkhyttan. Området utgörs dels av skogsmark med lämpliga marktyper, hydrologi och vegetation för att det ska gå att utveckla livsmiljöer för de nämnda fjärilsarterna, vars populationer därmed kan öka, något som i sin tur bidrar till att minska risken att arterna dör ut lokalt.

Asknätfjäril är en fjärilsart som Sverige har ett särskilt internationellt ansvar för att bevara och i Sverige finns idag endast mycket små och sårbara populationer kvar i tre län. Örebro län har därvid ett mycket stort ansvar för artens bevarande både nationellt och på EU-nivå. Ett liknande resonemang kan föras beträffande väddnätfjäril, som även den har minskat starkt i Sverige under 1900-talet och vars utbredningsområde nu är starkt begränsat. Båda nätfjärilarna är upptagna i EU:s livsmiljödirektiv.

Yttre Munkhyttan har också höga naturvärden kopplade till andra naturtyper och artgrupper. Genom området löper en öringförande bäck. Skogen som omger bäcken har en viktig funktion som vindskydd till de solbelysta fjärilsytorna. Delar av skogen har idag också höga naturvärden knutet till gammal skog och delvis också till kalkbarrskog. Bland noterade arter i skogsbestånden kan nämnas spillkråka, järpe, knärot, ask, tibast, violgubbe, svart taggsvamp, gul taggsvamp, orange taggsvamp, doftaggsvamp, dropptaggsvamp, blodsopp, ullticka och kötticka är exempel på krävande arter i skogsmarken. Naturreservatet omfattar också våtmarker och översilningsmarker med krävande arter såsom loppstarr, ängsstarr, mossnycklar, granspira och kärrjordtunga.

De fukthållande markerna är särskilt viktiga för asknätfjärilens och väddnätfjärilens uttorkningskänsliga larvstadier. Då larvstadiet utgör huvuddelen av dessa arters liv är denna faktor viktig att betona.

Hotbild

God tillgång på värdväxterna ask och olvon är essentiell för asknätfjärilen. Båda värdväxterna finns såväl i det befintliga naturreservatet som i den del som nu beslutas som naturreservat. Dock har sedan Naturområdet och naturreservatet Munkhyttan bildades, två orosfaktorer gällande värdväxterna uppkommit.

Den ena är askskottsjukan som upptäcktes i Sverige 2001 och som snabbt spred sig över landet. I Munkhyttan liksom på andra håll är i stort sett alla äldre askar angripna av svampsjukdomen. Många askar har också dött under åren och det råder stor ovisshet om den framtida förekomsten av ask.

Det andra orosfaktorn gäller asknätfjärilens andra värdväxt, olvon. De senaste åren har olvonbaggen, *Pyrrhalta viburni* ökat kraftigt i naturreservatet. Då denna arts larver ofta kaläter olvonbuskarna blir de otjänliga för asknätfjärilarna. Hårt angripna buskar riskerar dessutom att dö.

Ovanstående nämnda hot är för tillfället de största och tydligaste exemplen på värdväxthot. Detta kan naturligtvis ändras och exempel på andra hot mot asknätfjärilens värdväxter är exempelvis bete från älg och rådjur med flera, angrepp av honungsskivling på ask samt angrepp från växtstekeln, *Tomostethus nigritus*, en insekt som under ”rätt” förhållanden kan kaläta askar.

Asknätfjärilens parasitstekel, ogynnsamma väderförhållanden, tramp från människor eller betesdjur, långvariga översvämningar vid fel tidpunkt, ogynnsam markanvändning m.m. är andra exempel på hot som behöver beaktas.

Ovan nämnda hot, förutom de som handlar om asknätfjärliens värdväxter, kan också appliceras på väddnätfjärilen. Väddnätfjärilen har liksom asknätfjärilen också en parasitstekel som parasiterar på dess larver, dock en annan art.

Hotbilden mot arterna varierar över tid och därmed måste också förvaltningen vara adaptiv och kunna anpassas efter rådande hotbild.

Prioriterade bevarandevärden enligt detta beslut

Naturreservatets huvudsakliga bevarandevärde är i huvudsak kopplat till områdets förutsättningar att bevara de hotade fjärilsarterna asknätfjäril och väddnätfjäril.

Förekomst av dessa fjärilsarter ställer höga krav på habitatets egenskaper vad gäller solinstrålning, temperatur, vindskyddat läge, fuktighetsbetingelser samt tillgång till fjärilarnas värdväxter. Ett område som avsätts för arternas långsiktiga överlevnad måste därmed erbjuda alla dessa beståndsdelar. Då det finns en hotbild mot asknätfjärilen och väddnätfjärilen ser Länsstyrelsen följande sju skäl till att utvidga den befintliga naturreservatsytan med ytterligare ett naturreservat:

1. Risken för lokalt utdöende minskar eftersom det blir fler och mer varierade dellokaler. Om någon fjärilsart dör ut inom en eller flera dellokaler till exempel av en större översvämning eller genom stora angrepp av parasitsteklar så är chansen god att det finns delområden som ligger högre än de översvämmade ytorna eller platser där parasitstekelangreppen är färre och där fjärilsarten kan klara och sedan sprida sig tillbaka till de drabbade områdena.
2. Bredare kantzoner av skog kan formas och vidmakthållas som skydd för det mikroklimat som fjärilarna kräver.
3. Väsentliga delar av arealen har tidigare varit betesmark och har ännu halvöppna lövträdsrika inslag. Spridda förekomster finns av ask och olvon som vid behov kan friställas och på sikt kan gynnas för att få en rikligare förekomst.
4. Fjärilhabitaten ligger ofta i lägre terrängavsnitt eller sluttningar i anslutning till mindre bäckar. Avgränsningen av den tillagda arealen är gjord med tanke på att innesluta alla biflöden och omgivande miljöer till Munkhyttebäcken.
5. En berggrund bestående av urkalk med inslag av silikatberg eller förekomst av lättvittrade basiska mineraler i jordtypen är typiska för asknätfjärilens förekomstområden. De förutsättningarna finns också inom den tillagda ytan.
6. En utökad areal tillsammans med nya föreskrifter ger förbättrade möjligheter att bedriva en effektiv och ändamålsenlig skötsel i det nya naturreservatet.
7. Det befintliga Natura 2000-områdets bevarandestatus, som efter bildandet försämrats på grund av värdväxtproblematiken kan återigen stärkas genom att dess närmsta omgivning nu skyddas och omvandlas till miljöer anpassade efter Natura-arternas behov.

De ovan beskrivna naturvärdena, särskilt de knutna till områdes säregna fjärilsfauna har mycket små möjligheter att finnas kvar under påverkan av traditionellt skogsbruk, dikningar eller annan fragmenterande exploatering.

Fjärilsarterna är också känsliga för igenväxning eller annan påverkan som riskerar att kyla ner, torka ut eller vindexponera fjärilarnas livsmiljöer.

Utan ett skydd av området hade konventionellt skogsbruk med gallringar, dikesrensningar, slutavverkningar och trädplanteringar löpande gjorts i det tillagda området vilket skulle riskera att påverka fjärilarnas mikroklimat negativt och på sikt därmed hota fjärilsarternas förekomst.

Det utökade skyddet ger också Länsstyrelsen möjlighet att utföra de skötselåtgärder som behövs för att vidmakthålla och utöka de sällsynta fjärilsarternas specifika livsmiljöer.

Länsstyrelsens bedömning

Länsstyrelsen bedömer att den befintliga Natura 2000-områdets areal är otillräcklig för säkra ett långsiktigt bevarande av de hotade fjärilsarterna. Denna sårbarhet förstärks av angreppen på asknätfjärilens värdväxter. En utökad areal kring det befintliga naturreservatet enligt vad som beskrivs ovan skulle på sikt genom en artinriktad skötsel stärka fjärilpopulationerna och därmed minska deras sårbarhet för framtiden.

Eftersom de skyddsvärda fjärilsarterna har sådana speciella krav på sina livsmiljöer så krävs att inte bara de öppna ytor där fjärilen lever skyddas, utan också de ytor tjänar som vindskydd och fukthållare inkluderas i reservatet. Av den anledningen behöver skogsarealer ingå i fjärilsreservatet.

Länsstyrelsen bedömer vidare att skyddet är i linje med den senaste forskningen och de senaste rekommendationerna som kan läsas i Naturvårdsverkets rapport 6982, *Dagfjärilar som omfattas av åtgärdsprogram för hotade arter och naturtyper* som publicerades i maj 2021.

Förutsättningarna för att bevara områdets biologiska mångfald och livsmiljöer bedöms som goda om förvaltningsinriktningen i detta beslut följs och skötselmålen uppfylls i enlighet med den för reservatet fastställda skötselplanen.

Beslutet följer Naturvårdsverkets riktlinjer för prioritering av natur-reservatsskydd och är i överensstämmelse med Sveriges internationella åtaganden om skydd av den biologiska mångfalden samt de av riksdagen antagna miljökvalitetsmålen. Skyddet av Yttre Munkhyttan bidrar bland annat till arealmålet för miljömålet *Levande skogar* samt till miljömålet *Ett rikt växt- och djurliv*.

Beslutet strider inte mot kommunal översiktsplan eller detaljplan och är därmed förenligt med 7 kap. 8 § miljöbalken.

En mindre del av det nu beslutade naturreservatets sydvästra del överlappar utkanten av ett utpekat riksintresseområde för energiproduktion i form av vindbruk. Inom riksintresseområdet, men utanför reservatsområdet har också tillstånd getts för uppförande av tre vindkraftverk, inklusive andra anläggningar, bland annat väg. Placering av verk och nyanläggning av väg har gjorts bland annat med hänseende till befintliga och planerade naturreservat.

Den befintliga och planerade infrastrukturen, samt det faktum att den överlappande ytan utgör mindre än en procent av riksintresseområdet och att denna del i huvudsak ligger i en del av reservatet med tillåtande skötsel gör att Länsstyrelsen bedömer att både naturvårdsintresset och vindkraftsintresset kan samexistera i detta område.

Beslutet är förenligt med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. miljöbalken.

Beslutet är inte i konflikt med koncessioner eller undersökningstillstånd för gruvnäringen enligt den information Länsstyrelsen fått av Bergsstaten.

Vid en avvägning, enligt 7 kap. 25 § miljöbalken, mellan allmänna och enskilda intressen bedömer Länsstyrelsen att den inskränkning i enskild rätt att använda mark och vatten som beslutet om naturreservat innebär inte går längre än vad som krävs för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses.

I enlighet med vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Redogörelse för ärendet

Sommaren 2021 planerade den dåvarande markägaren ett antal avverkningar i närheten av naturreservatet tillika Natura 2000-området Munkhyttan. I den kontakt som då upprättades mellan Länsstyrelsen och markägaren och som gällde naturhänsyn för avverkningarna meddelande Länsstyrelsen också intresse för att köpa ytterligare mark runt det befintliga naturreservatet för att utöka naturreservatsarealen för de skyddsvärda fjärilarna. Parterna enades under hösten om ett område för värdering i naturreservatssyfte och en sådan värdering beställdes också innan årsskiftet till 2022. Sommaren 2022 enades parterna och köpet av det aktuella området genomfördes. Därefter fick Lantmäteriet uppdraget att stycka av den nya fastigheten, denna avstyckning blev klar under andra halvan av 2024.

Ärendet har varit föremål för remissbehandling. Sakägare och övriga remissinstanser har beretts möjlighet att yttra sig över förslag till beslut.

Samråd har skett med Lindesbergs kommun.

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Yttre Munkhyttan
NVR-id:	2056341
Kommun:	Lindesbergs kommun
Natura 2000-område:	Nej, men angränsar (och till stor del omgärdar) Naturaområdet Munkhyttan
Lägesbeskrivning:	2 km väster om Lindesberg
IUCN-kategori:	Habitat/Artskyddsområde
Fastigheter:	Västantorp 1:15
Markägare:	Staten genom Naturvårdsverket
Rättigheter:	Jakt, ledning och väg
Areal:	77 hektar, varav 75 hektar produktiv skogsmark
Naturtyper:	Skogsmark 75 hektar, övrig mark 2 hektar
Förvaltare av reservatet:	Länsstyrelsen i Örebro län

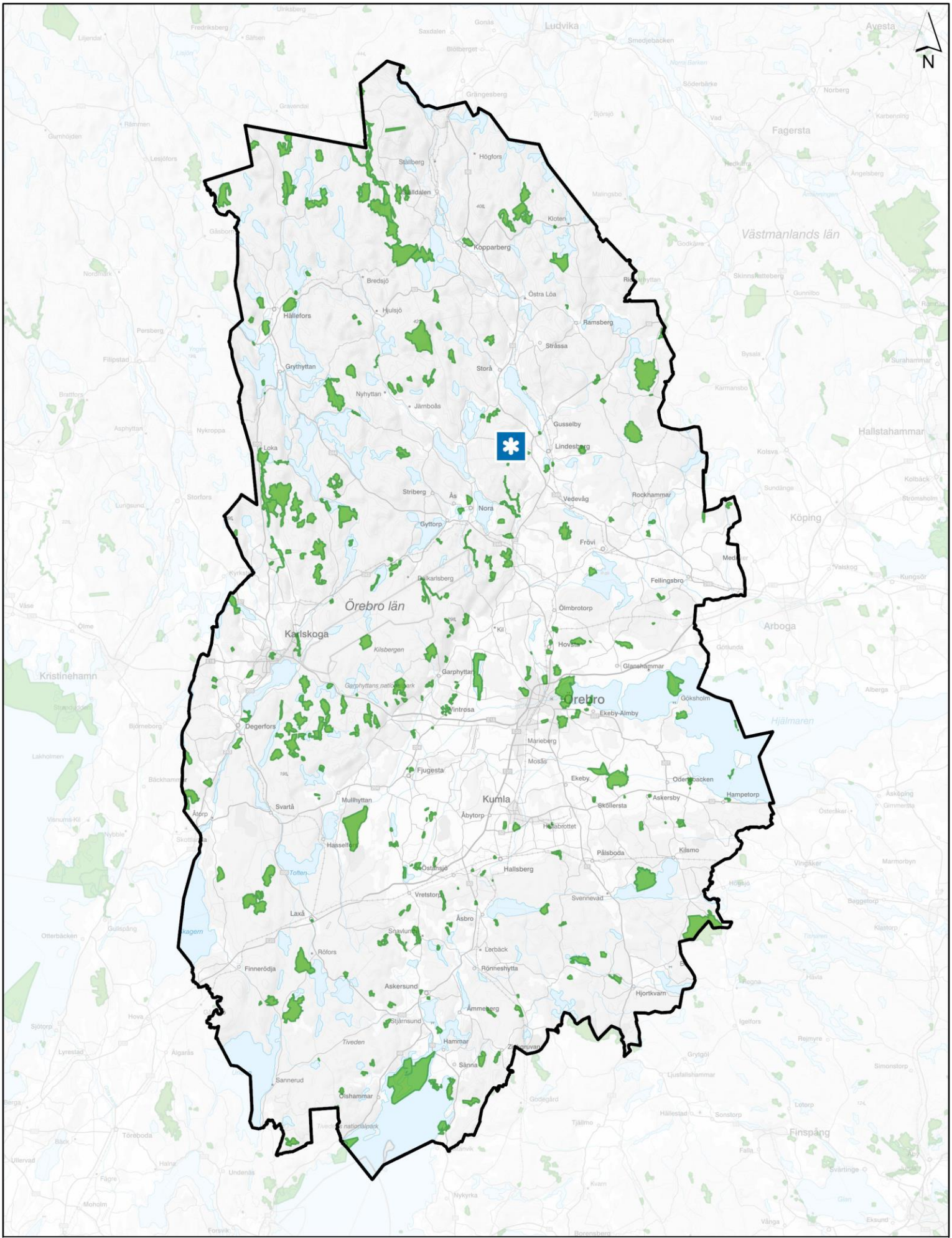

Lägeskarta för naturreservatet

Yttre Munkhyttan

Naturreservat

Nationalpark

Naturreservat enligt detta beslut

© Lantmäteriet © Länsstyrelsen i Örebro län

Länsstyrelsen Örebro län

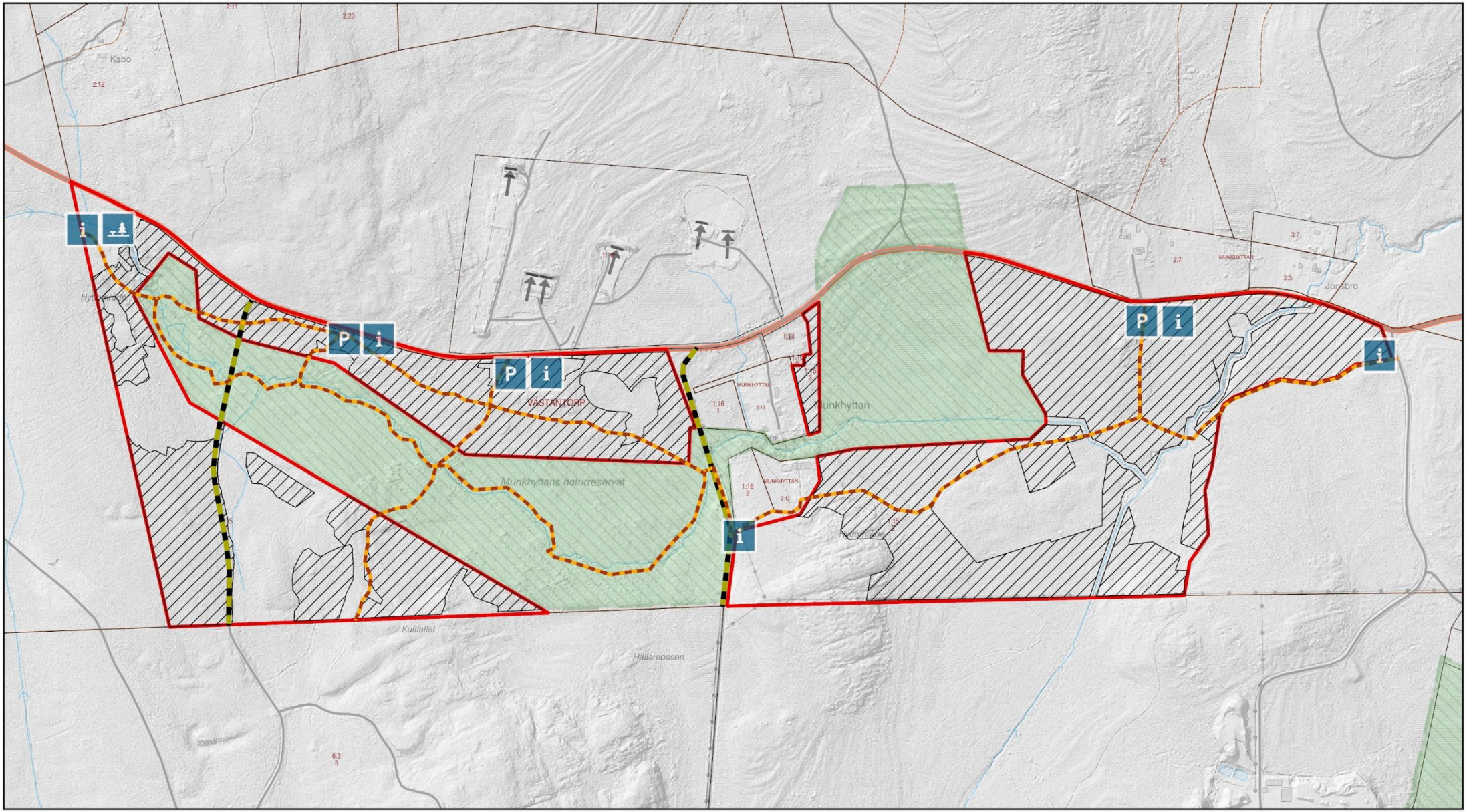

Beslutskarta för naturreservatet

Yttre Munkhyttan

Lindesbergs kommun
Beslutsdatum 2024-11-28
Dnr: 511-8024-2021

- Naturreservat enligt detta beslut
- Befintligt naturreservat
- Omfattas av föreskrifter B8 och B9
- Leder
- Väg
- P Parkering
- i Informationsskylt
- Rastplats

0 250 500 1 000 m

Länsstyrelsen Örebro län

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 2 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Lena Rådström Baastad med naturvårdshandläggare Emil Pagstedt Andersson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också vikarierande enhetschef Erika Andersson och länsjurist Suri Örbratt am Ende medverkat.

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Skötselplan
2. Överklagandehänvisning